

162

Aralık 2015

İK V DEĞERLENDİRME NOTU

YENİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANLAŞMASI
ÖNCESİNDE EN KRİTİK KONULAR

İlge Kıvılcım, İKV Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

YENİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANLAŞMASI ÖNCESİNDE EN KRİTİK KONULAR

1997 yılında imzalanan Kyoto Protokolü halen bağlayıcılığı süren tek uluslararası metin. Ancak bugün sadece 38 ülke Kyoto'ya yönelik hedef belirlemiş durumda ve bu rakam dünyadaki toplam emisyonun sadece yüzde 12'si. İklim değişikliği alanında lider olma çabalarıyla bilinen AB'nin resmi açıklamalarında da Kyoto'nun uluslararası boyutta iklim değişikliği ile mücadelede yetersiz olduğunun vurgulandığını belirtmek gerekir.

Kyoto Protokolü 2020 yılında sona erecek. Dolayısıyla Paris'te imzalanması öngörülen yeni iklim değişikliği anlaşması Protokol'ün yerine geçip, 2020 yılı sonrasının iklim rejimini belirleyecek. Anlaşma ile, en temel amaç olarak, küresel ısınma artışını 2 derecede tutmak için emisyon azaltım ve iklim değişikliğine uyum politikalarında tüm ülkeleri ortak paydada tutmak amaçlanıyor. Ayrıca müzakerelerde en kritik konular, bu temel amacı destekleyecek nitelikte.

Gelinen noktada tam 196 ülkenin 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihinde BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21'inci Taraflar Toplantısı'nda, bu anlaşmanın son halinin verilmesi bekleniyor. Konferansın ilk haftasında anlaşmanın taslak metninin çıkarılması beklenmekte. Paris'te atılacak imzalar, sadece devlet liderlerini değil, iş dünyasını, sivil toplumun bundan sonraki çalışmalarını ve en önemlisi vatandaş düzeyinde hepimizi ve tüm ekosistem ve canlıları ilgilendiriyor.

Genel Tespitler

- En kritik konulardan biri BM'ye sunulan ulusal katkılar yani INDCs olarak bilinen ulusal emisyon azaltım hedeflerinin uyumlaştırılması olacak.
- İkinci bir konu iklim finansmanının netleştirilmesi. Bu başlıktan kasıt, yoksul ve gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliğine uyum süreçlerine yardımcı olacak, gelişmiş ülkelere aktarılan mali yardımların netleştirilmesi gerekecek.
- Üçüncü bir konu yine uyum politikaları altında açılanabilecek teknoloji transferleri olacak.
- Diğer bir konu ise metnin tüm ülkeler üzerinde bağlayıcı olması gerekiyor.

Müzakerelerde En Kritik Konular

1.Bilindiği gibi Kyoto Protokolü 2020 yılına kadar uzatıldı. Yani yeni bir iklim rejimini şekillendirecek yeni bir metin için sadece 4 yıl kaldı. Kyoto Protokolü'nün eksiklikleri de gündemdeyken, bu çok önemli 4 yılın nasıl geçeceği önemli bir soru. Belirtildiği gibi, Kyoto Protokolü'nü sadece 38 ülke sahiplenmiş durumda. Toplamda 196 ülke olduğunu düşünürsek bu sayı çok düşük kalıyor. Dünyadaki en büyük krileticiler olarak ABD gibi ülkelerin Protokol'ü onaylamaması da büyük bir sorun. Yani anlaşmanın ülkeler üzerinde "**bağlayıcı**" bir metin olması gerekiyor.

2.Yeni anlaşma için belirtilen **emisyon azaltım hedefleri** de en önemli konu. BMİDÇS'ye taraf olan **196 ülkenin 177'si** ulusal emisyon azaltım beyanlarını (INDCs) BM'ye sunmalarına rağmen (ki bu sayı küresel emisyonların yüzde 95'i), bu beyanların yetersiz olacağı açıklanıyor. Daha da belirgin açıklamada Paris öncesi mevcut politikalar durumu şu şekilde özetliyor:

G20 ülkeleri de dahil, bugün 177 ülkenin ulusal beyanları, emisyonlarda azalmaya imkan verse de, bu azalmanın yavaş olacağı, uzun vadede azaltım politikalarında yetersiz bir senaryo çizdiği ve tam anlamıyla hedefler tutturulsa da, küresel ısınmanın 2 dereceyi aşabileceği hesaplanıyor.

Ayrıca açıklanan ulusal emisyon beyanları da birbirinden olukça farklı. Örneğin AB 2030 yılına kadar 1990 yılına göre yüzde 40, ABD 2025 yılına kadar 2005 yılına göre yüzde 26, Çin ise 2020 yılına kadar 2005 yılına göre emisyonlarını yüzde 40 ila 45 oranında azaltma taahhütünü açıkladı. Dolayısıyla anlaşmada emisyon azaltım konusunda ortak paydada oluşturulacak politikalar en önemli kısımlardan biri.

3.Yoksul ve gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliği ile mücadelede sergileyecekleri uyum grafikleri de bu ülkelere aktarılacak **finansal yardımların** içeriğine bağlı olacak. Bu konuda önceki müzakere toplantılarında karara bağlanan "Yeşil İklim Fonu" için 2020 yılına kadar her yıl gelişmiş ülkelerin 100 milyar ABD Doları para aktarma taahhütü sürüyor. Bu fon için 2014 yılında 62 milyar toplanmış durumda (*OECD&Climate Policy Initiative Report*). Uluslararası Enerji Ajansı'na göre ise önümüzdeki istenilen seviyede ilerlemek için önümüzdeki 15 yıl içinde sadece yenilenebilir ve enerji verimliliği yatırımları için 13,5 trilyon dolar gerekiyor.

4.Kyoto Protokolü üzerinden gelişen **emisyon ticaret sistemlerinin** ne kadar etkili olduğu ise hala tartışma konusu. Özellikle 2008 yılında yaşanan ekonomik ve mali krizde etkilenen AB'nin, kendi içinde kurduğu ve dünyanın en büyük karbon pazarı olan AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin (AB ETS) çöküşe doğru sürüklenmesiyle netleşti.

Kyoto Protokolü karbon ticaretini kuran ilk uluslararası metin. Ülkeler Protokol kapsamında 2008-2012 dönemi için 1990 yılına göre emisyonlarını yüzde 5 oranında azaltma hedefini onayladı. AB ETS'de olduğu gibi, AB ETS kapsamına giren şirketler, emisyonlarını karbon ticareti üzerinden sınırlamakta. Şirketler için belirlenen emisyon

salınımını aşan bir şirket, salınımı az olan diğer şirketten karbon kredisi almakta. AB, mevcut süreçte yeni bir reform süreciyle AB ETS'nin etkinliğini artırıcı önlemleri yasal sürecinden geçirdi ve yeni reform "Pazar İstikrar Rezervi" (Market Stability Reserve-MSR) adı altında 1 Ocak 2019 tarihinde uygulanmaya başlayacak.

Hangi Sektörler Etkilenecek?

Kyoto Protokolü gibi yeni anlaşmanın da hemen hemen tüm sektörleri etkilemesi bekleniyor. Başta sanayi ve enerji üreten ve tüketen sektörler olmak üzere, inşaat, tarım, elektrik ve ulaştırma sektörleri anlaşmada yer alacak hedefler doğrultusunda ciddi revizyon sürecine girmesi gerekecek sektörler olacak.

Paris'te AB'nin Pozisyonu Nedir?

AB'nin halihazırda 2020, 2030 ve 2050 hedefleri bağlayıcılığını sürdürüyor. AB'nin İklim ve Enerji Paketi kapsamında emisyonlarını yüzde 40 oranında azaltacağını açıkladı. Bu azaltım oranı aynı zamanda yeni iklim anlaşması için de geçerli.

AB ETS ise AB'nin iklim değişikliği politikasının can damarı. Ancak yeni reform süreciyle beraber AB ETS'nin etkinliği için 2019 yılını beklemek gerekiyor.

Son olarak Avrupa Komisyonu tarafından Paris için AB'nin pozisyonu bağlayıcı olan hedefleri dışında daha resmi bir dille açıklandı¹. AB'nin Paris'teki talebi şu:

- Anlaşma küresel uzun vadeli bir vizyona sahip olmalı.
- Ortak ve iddialı hedefleri içermeli ve bunun temini için güçlü bir küresel koordinasyon mekanizması oluşturulmalı.
- Ölçülebilir ve şeffaf kurallar hakim olmalı.

Paris'te Türkiye'nin Pozisyonu Nedir?

Türkiye, ulusal emisyon azaltım hedefini 30 Eylül 2015 tarihinde BMİDÇS'ye 2030 yılına kadar yüzde 21 olarak sundu. Türkiye'nin yıllık emisyon salınım miktarı 2013 yılında 459,1 milyon ton karbondioksit olarak açıklandı ve en büyük emisyon salınımı yüzde 67,8 ile enerji, yüzde 15,7 ile sanayi ve ürün kullanımı, yüzde 10,8 ile tarım ve yüzde 5,7 ile atık sektörü oluşturuyor. 1990 yılına göre ise Türkiye'nin emisyon salınımı yüzde **110,4 arttı** (TÜİK, Mayıs 2015). Kyoto Protokolü kapsamında olduğu gibi ve yeni anlaşmada da bu **sektörler** oldukça gündemde olacak.

¹ Detaylı bilgi için:

http://eeas.europa.eu/delegations/barbados/documents/press_corner/news/2015/eu_cop_21_en.pdf

Öte yandan yeni anlaşmayı imzalaması gereken Türkiye’de etkilenecek sektörler, hali hazırda AB ile mevzuat uyum sürecinin getirisi olarak oldukça zorlanmakta. Buna ek olarak yeni iklim değişikliği anlaşmasının getireceği değişim yükü, Türkiye’de şu soruları akla getirmesi gerekiyor: Sektörler yeni anlaşma ile revizyona hazır mı? İşletmelerde iklim değişikliğine yönelik stratejik alt departmanlar kuruldu mu? Kurulacak mı? Maliyet analizleri hesaplandı mı?